

קפד לספרים

"בסופו של דבר מדובר באהבה"

רמי קמחי, שטעטל בארץ ישראל: סרטי הבורקס ומקורותיהם בספרות יידיש קלסית, תל-אביב, רסלינג, 2012, 301 עמ'.

המחקר היא קולנועית וחברתית בה בעת. לספר יש מבנה של דיאלוג אפלטוני והוא פותח בניסוח של מה שנראה כמו שאלת יסוד: מהם סרטי הבורקס? את האופציה שהבורקס הם ביטוי ל"תרבות מזרחית" שולל הספר כבר במבוא, כשהוא מצביע, ראשית, על כך שמה שאפשר לכנות "תרבות מזרחית", כלומר התוצרים האמנותיים של יוצרים הרואים עצמם מייצגים את האחר האתני, ה"לא אשכנזי", במרחב הישראלי, אינם מציגים אלטרנטיבה אוטונומית לתרבות העברית, אלא רק התנגדות שבמובן ידוע מעוצבת בידי המקור שנגדו היא יוצאת ותלויה בו. ושנית, על העובדה כי התכונות המצטברות של התוצרים האמנותיים הללו אינן מתכתבות עם "מזרחיות" אלא עם תכונות של תוצרים תרבותיים של קבוצות שוליים אחרות במדינות המערב או תרבויות של עולם שלישי.

מה הם, אם כן, סרטי הבורקס? קמחי פותח את תשובתו הארוכה בניסיון לברר מה מבדיל את סרטי הבורקס הראשונים מסרטי הקולנוע הישראלי המוקדם. בפרק הכולל ניתוח מבריק של **סאלח שבתי** (1964), סרט הבורקס הראשון, והסרט הישראלי הפופולרי ביותר בכל הזמנים, הוא מראה כי החידוש של סרט זה הוא בכך שהוא החליף את המטא-קונפליקט של סרטי דורו, זה שבין יהודיות גלותית לעבריות במטא-קונפליקט חדש: זה שבין פרה-מודרניזם למודרניזם. עובדה זאת אפשרה לסרט לייצר ולהפיץ סולם סטטוס חברתי שהיה נוח לאליטה הציונית אשכנזית באותה תקופה, ושבמסגרתו סומנו אנשי ההתיישבות העובדת, ובמיוחד תושבי הקיבוצים, כקבוצה שבראש הסולם החברתי, בשל אורח החיים המודרני במודגש שהם מממשים בסרט. האשכנזים העירוניים הלא ציונים שהסרט מציג כמודרניים הם הקבוצה הניצבת מיד מתחת להם, וה"מזרחים" שהסרט מציג כפרה-מודרניים במובהק, כקבוצה התופסת את תחתית הסולם החברתי.

הקשר בין אופן הצגה זה לבין תרבות האידיש והפרפונטציה של השטעטל בספרות אידיש קלאסית, נעוץ בכך שהפרה-מודרניות של המזרחים בסאלח שבתי, ואחר כך של הקהילות המזרחיות בסרטי הבורקס המאוחרים, לא הייתה מהטיפוס האוניברסלי, דווקא אלא יהודית במובהק. בדיוק אותו סוג של פרה-מודרניות שאפיינה את קהילות השטעטל בסיפוריהם של סופרי האידיש הקלאסיים: מנדלי מוכר ספרים, שלום עליהם וי"ל פרץ. סרטי הבורקס, אליבא דקמחי, מציגים

כתיבה מחקרית פוסטמודרניסטית היא עניין אבסורדי מיסודו, לא כל שכן כשמדובר בכתיבה סמי אנתרופולוגית על תרבות. פוסטמודרניזם אינו מאמין באופציה של תיאור או של חקירה אובייקטיביים של תופעות תרבותיות. לפיכך מנסה כתיבה כזאת לחשוף את עולמו של הכותב, את האינטרסים האפשריים שלו באשר לאובייקט החקירה בבחינת גילוי נאות וכדי לאפשר לקורא "לנקות" את אלה מהמבע ומהעמדות הנפרשות מולו, לכאורה באופן אובייקטיבי-מדעי, במהלך הקריאה. ספרו של רמי קמחי, **שטעטל בארץ ישראל: סרטי הבורקס ומקורותיהם בספרות יידיש קלסית**, מפגין מודעות לקושי זה. הספר פותח בהקדמה קצרה ובה חושף קמחי את השתייכותו האתנית (הורים ספרדים ילידי מצרים), כיצד הגיע לחקירת הנושא – דיסוננס קוגניטיבי שהעירה בו תחושתו כי התרבות המוצהרת, המזרחית, של הדמויות בסרטי הבורקס לא תואמת את התנהגותן בפועל, ואת האינטרס האפשרי שלו בחקירה זאת: לפתור את הדיסוננס ולשחרר אותו ואת משפחתו מהעול של הבורקס כטקסט רפרזנטטיבי שדבק בהם על לא עוול בכפם. אך כמי שיצא לבקש אתונות ומצא מלוכה, חיפושו של קמחי אחר גאולתו הפרטית מובילו לאבחנה מקורית, משכנעת ואף מהפכנית בקונטקסט של השיח הישראלי, הקושרת את הבורקס לספרות אידיש קלאסית ולתרבות אידיש. אפשר להשליך אבחנה זו גם על תחומים אחרים בתרבות הישראלית כספרות, תאטרון ומוסיקה ולהסביר אחת מהתעלומות הגדולות של הקולנוע הישראלי: הצלחתם הרב דורית והבלתי מסתברת – לפחות מצד איכותם הקולנועית – של סרטי הבורקס בישראל.

בדומה לספרה של אלה שוחט, **קולנוע ישראלי: היסטוריה ואידיאולוגיה** (1991), שאותו מזכיר הספר גם באופן שבו הוא רותם את ארגו הכלים של השיח הפוסטקולוניאלי לחקר הקולנוע הישראלי וגם ברלוונטיות הגורפת שלו לתרבות הישראלית, נקודת המוצא של

גלי צה"ל, בגוף ראשון

מרדכי נאור, רדיו חזק: הסוד והקסם של גלי צה"ל, רעננה, אבן חושן, 2014, 479 עמ'.

השליבים השונים בתהליך התפתחותה והתבססותה של תחנת הרדיו גלי צה"ל (גל"צ) מצוינים בדרך כלל על פי תקופות כהונותיהם של מפקדי התחנה. כל מפקד ותורמתו לפיתוחה, עמידתו במאבקי הקיום המלווים אותה כמעט מאז הקמתה ומעורבותו באירועים התקשורתיים המרכזיים של התקופה. הבולט במפקדים לדורותיהם היה יצחק לבני, שבתקופת כהונתו נהפכה גל"צ לראשונה מתחנה צבאית בשולי הסקאלה לשחקן משמעותי בזירת התקשורת הישראלית. "גלי צה"ל, שלא היו לפניו אלא אדוות קלות שנשא על גביהן קצף פזמונים, הולכים והופכים לים גבה גלים", תיאר אז דורון רוזנבלום בדבר את השינוי שחל בתקופת לבני.

"עורך נמרץ, בעל רעיונות, בוטה מאוד", אשר ניהל את התחנה כ-One man show באופן שעורר ביקורת. אבל עם הצלחה קשה להתווכח – כך מתואר לבני בספרו של מרדכי נאור, רדיו חזק (עמ' 22, 29). לבני שינה את תכני התחנה בעיקר על ידי כך ש"משך נמרצות לכיוון האזרחי", כותב נאור, ויצר רושם שהתחנה איננה רק של צה"ל אלא של "עם ישראל כולו". המאמץ ליציאה מכוונת מד' אמות הצבא הכעיס לא פעם גורמים בכירים במערכת הביטחון. הם התקשו לבלוע את האנומליה של גוף צבאי הנהנה ממעמד כמעט עצמאי בתחומי התוכן. נאור היה שותף להצלחת התחנה בימי לבני, כאשר כיהן כסגנו מ-1971. שלוש שנים אחר כך החליף אותו בתפקיד מפקד התחנה. מוטיב מרכזי בספר הוא מאבקו המתמשך לשמר את המורשת האזרחית שעיצב לבני ואף לחזק אותה. מדובר במאמץ כמעט יומיומי, שבו לצד חיזוק התחנה ופיתוחה נדרש המפקד לנהל מאבק קבוע בניסיונות של גורמים במערכת הביטחון לצמצם את עצמאותה המקצועית. כל מי שמבקש להבין את דרך התגבשותה והתקבעותה של האנומליה בדמות תחנה הצבאית המשגשגת במדינה דמוקרטית ימצא בפרקי גל"צ של נאור תיעוד מפורט ומרתק.

כטבעו של ספר זיכרונות מקצועיים מסוג זה, גם רדיו חזק מורכב בעיקר מרצף כרונולוגי של אנקדוטות. כמעט כל אחת מהן איננה רק בחזקת סיפור אישי קטן, אלא גם אבן נוספת בפסיפס, שהוא בבחינת דו"ח מקיף. לא רק על דרך ניהולה והתנהלותה של תחנת השידור, אלא גם של ארגון היברידי ייחודי: יחידה צבאית שהיא גם ארגון תקשורת הפונה לקהל הרחב. נאור מדגיש בספר את היתרון המשמעותי הטמון בכך שמפקד התחנה איננו איש צבא אלא אזרח, בהתאם למסורת שנשמרה מאז ימי לבני עם חריגות מעטות.

כמה מהאירועים שעליהם מספר נאור מתעדים את הצעדים הראשונים בתהליכים שהשפיעו לאורך זמן על התחנה בפרט ועל מפת התקשורת בישראל בכלל. אחד מהם היה הפעלתו ב-1977 של "הטלפון האדום" בחדר החדשות של גלי צה"ל והקמת מערך מבוקי החדשות (עמ' 375-367). "הטלפון האדום" היה אחד המיזמים החלוציים בתחום, שהוא עתה חלק בלתי נפרד מעולם התקשורת: שימוש בתכנים המסופקים על ידי צרכני החדשות (UGC, User Generated Content). להפיכתם של המאזינים לספקי מידע בישראל אחראי העיתונאי הוותיק ישעיהו בן-פורת ז"ל, שסיפר לנאור על תחנת רדיו צרפתית המקבלת ב"טלפון

קהילה יהודית מזרחית הדומה לקהילות האשכנזיות המאכלסות את ספרות האידיש הקלאסית בכך שקיומה מושפע באופן דרמטי מבידודה הכלכלי והתרבותי והזנחתה על ידי השלטונות, ולפיכך סובלת מהגבלה קיצונית על מקורות השפע, מצפיפות, מבטלנות ומתחרות פרועה בכל תחומי החיים בין פרטיה. תחרות זו מובילה לכאוס, לאנרכיה ולניוון כמו גם לצמצום ערכים כגון עבודה, ידידות, שכנות, אהבה רומנטית ואפילו תרבות חומרית, להיבטים האינסטרומנטליים שלהם. אחת העובדות המפתיעות שמביא קמחי היא שהתפאורה ששימשה לייצוג המעברה בסרט סאלח שבתי, שימשה לאחר שנתיים ובשינויים קלים בלבד, כתפאורה לסרט שני קוני למל (1966), סרט תקופתי שעלילתו מתרחשת כביכול בשטעטל יהודי אירופי קלאסי.

ואיך חדרה ספרות האידיש הקלאסית לסרטי הבורקס? דרך המתווכים: הבמאים. כל הבמאים של סרטי הבורקס הם בעלי תרבות יהודית אשכנזית, גורס קמחי. במאים שנחשבים ליצרנים של סרטי בורקס ואינם בעלי תרבות אשכנזית, כמו זאב רווח וג'ורג' עובדיה, יצרו סרטים שונים באופן מובהק, שכן הם חסרים את אופן ההצגה של השכונה והקהילה המזרחית, שהופך את הבורקס למה שהם. הבמאים, טוען קמחי, אימצו את הרפרזנטציה של השטעטל מספרות אידיש קלאסית, בבואם לתאר את השכונה המזרחית, אף על פי שחיו כבר בסביבה עברית ישראלית ששללה גלות ותרבות אידיש. הם עשו זאת באופן טבעי ובלי משים, שכן מצד אחד הם לא הכירו את המזרחים, אך ראו אותם דרך השיח הישראלי של אותה תקופה כפרה-מודרניים, ומצד שני בתרבות האשכנזית שבה הם גדלו היה זה אופן התיאור הפרדיגמטי, הנכון היחיד, של קהילה יהודית פרה-מודרנית. מבחינתם של במאי הבורקס לא היה בשימוש ברפרזנטציה הזאת משום גינוי של המזרחיים – מה שמסביר בדיעבד את מחאתם החריפה נגד המבקרים שהאשימו אותם בשנאת מזרחים ובגזנות – אלא להפך, אקט של אהבה, של קבלתם של המזרחים אל חיק האומה ומיתוגם כיהודים, גם אם כיהודים פרה-מודרניים. הצופים המזרחים, מצדם, השיבו לסרטים אלה אהבה, התעלמו מהשקר של הצגתם המעוותת, שכן מיתוגם כיהודים וכחלק מהאומה על רקע הדיכוי שסבלו באותה תקופה, החמיא להם. בסופו של דבר אהבתם היא שהפכה את הבורקס לסרטים הפופולריים ביותר בתולדות הקולנוע הישראלי.

ספרו של קמחי, הן בשל המבט החדש שהוא מציע על השיח הישראלי והן בשל המורכבות בה הוא מתאר את הזירה התרבותית הישראלית, הינו כתיבה פוסטמודרניסטית במיטבה: מפרקת מבני שיח ישנים, מודעת ליחסי הכוחות החברתיים המגבילים את השיח, לפונקציונליות הפוליטית של התוצרים התרבותיים ככלים בשירותה של האליטה, כמו גם לסובייקטיביות שלה עצמה. מבחינה זאת זהו ללא ספק אחד הספרים החשובים שנכתבו בתחום זה בשנים האחרונות. אפשר גם לשבח את עבודת העריכה שנעשתה: הספר בהיר לקריאה, ערוך היטב, נקי יחסית מטעויות דפוס, מואר בצילומים מסרטי בורקס ומצויד במפתח יעיל. דווקא התמונה שנבחרה לכריכה – תמונה בשחור-לבן מאתר הצילומים של סאלח שבתי – אינה מוצלחת, לטעמי. סאלח שבתי, כפי שעולה מהניתוח של קמחי עצמו, לבד מהיותו סרט הבורקס הראשון, הוא גם קצת פחות וקצת יותר מסרט בורקס. ראוי היה לפיכך לבחור לכריכה תמונה של סרט בורקס קלאסי יותר כצ'רלי וחצי (1974) או סנוקר (1975).

אילן מושנזון

עריכת פרויקטים נלווים לשידור, כהפקת אירועים פומביים, ובמקרה של "האוניברסיטה המשודרת" גם בהפיכת תמלילי השידורים לסדרת ספרים מצליחה בהוצאה לאור של משרד הביטחון.

פעילויות מסוג זה העניקו לתחנה לא רק יוקרה; הן גם חיזקו את אפוד המגן הציבורי שלה נגד יוזמות לסגירתה, לצמצום פעילותה או להעברתה לידיים פרטיות. לניסיונות עקרים אלה מוקדש חלק מהספר, ובעיקר ל"רוח הרעה" שנשבה באותן שנים מלשכת שר הביטחון דאז, עזר וייצמן. נאור מתאר את המאמצים האישיים הרבים שהיה עליו להשקיע, יחד עם בכירים בתחנה, בפעילות שתדלנות מקיפה מלשכת ראש הממשלה דרך לשכות הרמטכ"ל וקציני בכירים אחרים. גם בפרקים הללו יכול הקורא לרדת לשורשי האנומליה של גל"צ, ולקבל שיעור על הדרך שבה מתנהלות מערכות בירוקרטיות פוליטיות בישראל ומנהלים משברים ונפתרות בעיות.

בכותרת המשנה של רדיו חזק מבטיח נאור להציג את "הסוד והקסם של גלי צה"ל". רצף האירועים שמובא בספר, מחיי היום-יום של התחנה, דרך השקת תכניות חדשות ונוהלי קבלת חיילים חדשים ועד להתמודדות עם משברים ואירועים מרכזיים, תורמים למימוש הבטחה זו. כל מי שמתעניינים בתולדות התקשורת בישראל צריכים לקוות כי מנהלי תחנות שידור נוספים, וכמותם עורכים ראשיים של עיתונים ומגזינים, יישבו גם הם לכתוב את זיכרונותיהם המקצועיים. תיעוד כזה, אף שהוא מתמקד בתיאור פועלו של אדם בגוף הראשון, מרחיב את הידע ומעשיר את ההבנה לגבי המוסדות, התהליכים והדילמות של עולם התקשורת.

גילוי נאות: כותב שורות אלה שירת בגל"צ תחת פיקודו של נאור והיה מעורב בחלק מהאירועים המתוארים בספר; קרא את כתב היד לבקשת המחבר בטרם פרסומו; ובספר מצוטטים הספרים גלי צה"ל כל הזמן וגלי צה"ל מדברים מהשטח, שבהם תיעד יחד עם ציפי גון-גרס את תולדות התחנה.

רפי מן

יחסי ציבור – לא מה שחשבת

יחיאל לימור, ברוך לשם, לאה מנדלוזיס, יחסי ציבור: אסטרטגיה וטקטיקה, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, תשע"ד/2014, 668 עמ'.

תחום יחסי הציבור זוכה להכרה בשנים האחרונות באקדמיה ובזירה העסקית כחוליה מרכזית בתהליך השיווקי. אך עדיין, במיוחד בישראל, הציבור הרחב רואה ביחסי ציבור ענף שנועד לאחז עיניים וליצור מציאות מדומה המשרתת לעתים מטרות מפוקפקות. ברמה התדמיתית מיתוגית אפשר להבחין באלה העוסקים ביחסי ציבור, במיוחד הצעקניים שבהם, שאינם מחמיצים הופעה בתקשורת, הכרוכה לעתים בפליטות פה לא אחראיות ובהשתלחות חסרת רסן, ומוציאים שם רע לענף כולו. המקצוענים הממעטים להופיע בתקשורת מאופיינים ביושרה מקצועית הבאה לידי ביטוי בתכנים שכולנו קוראים, צופים בהם ומאזינים להם מדי יום, ותופסים אותם כאמת לאמיתה. דווקא הציבור הרחב שאינו

אדום" מידע ממאזינים.

הפעלת "הטלפון האדום" שעליו הופקד העיתונאי צבי רימון, לוותה גם בשידור שהחל אז של מבזקי חדשות, שכללו "פריצה לשידור" כל אימת שהגיעה ידיעה חשובה. היה זה עוד שלב בחיזוק עצמאותה של גלי צה"ל, שכן באותה תקופה עדיין המשיכו להעביר בגלי צה"ל מדי שעה את מהדורת החדשות של קול ישראל. את דיווחי מערכת החדשות של גל"צ אפשר היה לשמוע עד אז רק בארבעה יומני חדשות במשך היום. גם נוהל חדשני זה של מבזקי חדשות לא רק בשעה עגולה, ששבר את מוסכמות השידור בעשורים הראשונים למדינה, הפך מאז לחלק בלתי נפרד משידורי הרדיו והטלוויזיה.

נאור מציג גם את המאבק הפנים ארגוני שהיה כרוך בהפעלת "הטלפון האדום". אנשי מערכת החדשות קיבלו, לדבריו, "רגליים קרות" ערב הפעלת המיזם החדשני, לא רק מחשש לאמינות המידע שיגיע מהמאזינים, אלא גם מהקושי של כתבי התחומים השונים לספק מידע למבזקים מסביב לשעון. המתנגדים אף הודיעו תחילה כי לא יסייעו לרימון במבזקים. למרות זאת הושקו "הטלפון האדום" והמבזקים והיו לאחד מסמלי גל"צ, שאומצו עשורים אחר כך על ידי ארגוני תקשורת אחרים.

פרשה אחרת נוגעת ליום שבו נטמנו לראשונה זרעי שידור הפרסומות, תחת ההגדרה המכובסת "תשדירי שירות וחסויות" בגלי צה"ל, סוגיה שעוררה בשנים האחרונות ביקורת חריפה בעיקר מצד בעלי תחנות הרדיו האזוריים מסחרי. גם אירוע זה התרחש בשנת 1977, כאשר משלחת ישראלית ראשונה יצאה לקהיר, שבועות ספורים לאחר ביקורו של הנשיא סאדאת בירושלים. מערכת הביטחון לא הסכימה לממן את הפעלתו של קו השידור הבין-לאומי היקר לבירה המצרית כדי לאפשר את השידור משם. בצר לו פנה נאור לגורמים אזרחיים והשיג את המימון מבנק דיסקונט, תמורת קרדיט לבנק בתחילתו ובסיומו של כל שידור ממצרים.

האיתור והחוצפה של מפקד גלי צה"ל במקרה זה עלו לנאור בניזפה אדמיניסטרטיבית מראש אגף כוח אדם על חריגה מסמכות ועבירה על פקודת מטכ"ל "האוסרת קבלת טובות הנאה ממוסד שאינו צבאי עבור יחידה צבאית", וכן על עברה על האיסור לשדר שידורי פרסומות. אבל השורה התחתונה היה העיקר: "הקו פועל, הכתבות מעוברות מקהיר, ותחנת גלי צה"ל שוב יצאה כשידה על העליונה" (עמ' 408-409).

דוגמה נוספת החושפת את הדיאן-איי הגל"צי היא הפעלת "האוניברסיטה המשודרת". זו נולדה, כעדות נאור, כחלק ממהלך שנועד "לסתום את הפה לכל המלעזים", על רקע ביקורת על התחנה עקב ריבוי תכניות המוסיקה הקלה המשדרות, כך נטען, "רדידות תרבותית". בשיתוף עם אוניברסיטת תל-אביב הושקה סדרת ההרצאות. בתכניות מסוג זה אין חידוש. עוד ולדימיר גלין יום בראשית ימי הרדיו שידורים כאלה להמוני הפועלים. גם העלות נמוכה, כמעט אפסית, כלשונו של נאור: "פרופסור או דוקטור יישבו באולפן, יבהו בזכוכית וידברו חצי שעה מבלי שיקבלו אגורה שחוקה" (עמ' 379).

אלא שבמקרה של גל"צ יושמה גם כאן האסטרטגיה שגיבש יצחק לבני, שאפשרה להפוך את תחנת השידור לגוף שתהודתו ומעמדו גדולים פי כמה מממדיו האמתיים. הדבר נעשה בראש ובראשונה באמצעות פעילות יח"צנית נמרצת, הכוללת דיווחים מתמידים על השקת מיזמים חדשים ועדכון העיתונות על התפתחויות משמעותיות. העצמת הארגון ומיצוב תרומתו התרבותית והחינוכית נעשתה גם על ידי

תחום רגיש במיוחד שלעתים, כאשר אינו מטופל כראוי, עלול לסכן את עצם קיומו של העסק. אחת הפעולות המיידיות שיש לנקוט כאשר פורץ משבר היא ליצור ערוצי תקשורת ישירים עם העובדים כדי למנוע משבר פנים ארגוני שיחלחל במהירות לציבור הרחב ויעצים את הנזק שכבר נגרם. פרק זה כולל גם ניתוח אירועים (case studies) מתוקשרים כמו לקחי השרפה ביערות הכרמל, פרשת הנשיא קצב ואסון התמוטטות גשר המכביה. חשוב לציין כי לאירועים הקשורים לזירת ההתרחשות בישראל יש חשיבות רבה מאחר שהם מייצגים מחדלים ופתרונות אופייניים למציאות כאן. עד כה נהוג היה להציג באקדמיה טיפול תקשורתי במדינות רחוקות, כמו משבר הטיילנול של חברת ג'ונסון אנד ג'ונסון, שהתרחש לפני כמה עשרות שנים בארצות הברית. פרק מיוחד מוקדש ליחסי צבא ותקשורת בישראל הכולל דיון פנימי על מידת הצורך ביחסי ציבור של צה"ל ומשרד הביטחון.

אחד המאפיינים החשובים של הספר הוא ההתייחסות ליחסי הציבור כחלק מהתהליך השיווקי ולא כפי שהיה נהוג בעבר, כאשר פעילות משרד יחסי הציבור עם הלקוח לא הייתה מסונכרנת עם הפרסום, קידום המכירות ובעיקר עם האסטרטגיה השיווקית של העסק.

הגישה האקדמית ועם זאת המעשית של כותבי הספר מכוונת לקהל יעד רחב למדי: סטודנטים לתקשורת המבקשים להמשיך את לימודיהם ולהפוך לחוקרים באקדמיה, סטודנטים המבקשים להגיע לזירת העבודה בשוק הפרטי והציבורי עם ארגז כלים שימושי, וכמובן לציבור הרחב המבקש לדעת מה באמת עומד מאחורי המונח "יחצן", שהוא הפחות מחמיא למקצוע חשוב זה.

ייחודו של הספר **יחסי ציבור: אסטרטגיה וטקטיקה** הוא בתובנות חדשות ועדכניות המתייחסות לתקשורת הישנה – עיתונות מודפסת, טלוויזיה, רדיו, ולזו החדשה כמו אינטרנט, בלוגרים, מדיה חברתית, סמארטפונים ואפליקציות. אין ספק שהספר ימצא את מקומו בתכניות הלימודים באוניברסיטאות והמכללות, בתאגידים וארגונים, בחברות יחסי ציבור, פרסום וקידום מכירות, וכמובן גם בציבור הרחב, כולל תלמידי תיכון המבקשים לבדוק תחומי עיסוק שונים לאחר סיום הלימודים.

שמחה סיגן

מכבד את תחום יחסי הציבור אינו מודע לכך שבפועל הוא התומך הגדול ביותר בעבודתם של משרדים ליחסי ציבור, מאחר שחלק גדול מהתכנים המגיעים אליו מכילי תקשורת שונים והנתפסים אצלו כאמינים הם תוצאת המהלכים של משרדי יחסי ציבור מקצועיים.

באקדמיה לא ניתן עד לפני שנים מספר מענה הולם לצרכים המקצועיים של תחום יחסי הציבור, ועקב כך חלק לא מבוטל מאלה העוסקים בו פעלו על פי אינטואיציות ודפוסי פעולה שבחלקם הגדול היו חובבנים. כיום המצב באוניברסיטאות ובמכללות בארץ משתנה. כמעט בכל אחת מהמחלקות לתקשורת מתקיימים קורסים שונים של יחסי ציבור ובכמה מהאוניברסיטאות יש גם מסלולים ייעודיים לענף חשוב זה. באותה נשימה אפשר גם לומר כי חלק גדול מהביבליוגרפיה בענף יחסי הציבור עדיין מבוסס על ספרים שיצאו לאור בחו"ל, שאחד החסרונות העיקריים שלהם הוא שהתכנים אינם מותאמים לסביבה התרבותית בישראל, שלא לדבר על קשיי השפה.

זו הסיבה שמרצים וראשי מחלקות לתקשורת קיבלו בברכה, ואף באנחת רווחה, את הספר המקיף, **יחסי ציבור: אסטרטגיה וטקטיקה**, פרי עבודה מאומצת של פרופ' יחיאל לימור, ד"ר ברוך לשם וד"ר לאה מנדלזיס, שיצא לאור בהוצאת הספרים של האוניברסיטה הפתוחה.

הספר, מעל 600 עמוד, כולל תכנים חיוניים כמו הנחיות הכנה לראיון טלוויזיה, המדגישות את הדבר החשוב מכול – גיבוש המסר העיקרי (הליבה הערכית של המותג) וצורך בניסוח שורות מחץ קלות לקליטה הממחישות את היתרונות היחסיים של המסר. תת פרק מעניין במיוחד קיבל את הכותרת "כיצד להפיק מרב תועלת ממתן חסות?". אין צורך להרחיב את הדיבור על נותני חסות אשר לעתים במקום לסייע למותג גורמים לו נזק, כך, בגישה חיובית יותר, השכילו מחברי הספר להציג תדריך ברור ומפורט של "עשה ואל תעשה" כדי לקבל את החסויות המתאימות לליבת הפעילות של העסק/המותג. גם תחום תכנון השקת האירועים זוכה בספר להתייחסות מקיפה מאחר שהוא חלק בלתי נפרד מיחסי הציבור של הפירמה והמותג.

אחד הפרקים החשובים בספר עוסק בטיפול תקשורתי במשבר,